

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

307

Polityka ekonomiczna

Redaktorzy naukowi

Jerzy Sokołowski

Grażyna Węgrzyn

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-390-8

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Franciszek Adamczuk , Produkty tradycyjne i regionalne i ich wykorzystanie w promocji regionu.....	15
Ewa Badzińska , Perspektywy i bariery rozwoju firm <i>spin-off</i> w Polsce.....	25
Agnieszka Baer-Nawrocka, Arkadiusz Sadowski , Polityczne i strukturalne czynniki wpływające na przemiany w rozmieszczeniu produkcji trzody chlewnej w krajach Unii Europejskiej.....	35
Agnieszka Barczak , Wykorzystanie metody programowania liniowego do oceny procesu produkcyjnego grup gospodarstw wybranych typów rolniczych.....	45
Wioletta Bińkowska-Golasa , Odległość gmin wiejskich województwa mazowieckiego od głównych ośrodków gospodarczych a ich poziom przedsiębiorczości	56
Alicja Bonarska-Treit , Turystyka szansą rozwoju lokalnego.....	65
Agnieszka Borowska , Wykorzystanie środków w ramach krajowych programów wsparcia pszczelarstwa w Polsce.....	77
Anna Czech , Bezpieczeństwo energetyczne Polski a odnawialne źródła energii	92
Małgorzata Dolata , Pozycja konkurencyjna obszarów wiejskich Polski Wschodniej z punktu widzenia ich wyposażenia w infrastrukturę gospodarczą.....	100
Monika Fabińska , Wybrane czynniki kapitału regionalnego determinujące rozwój firm z sektora włókienniczo-odzieżowego z województwa łódzkiego	109
Mateusz Folwarski , Wynagrodzenia dyrektorów wykonawczych rady dyrektorów największych amerykańskich banków przed i po kryzysie finansowym	121
Małgorzata Fronczek , Charakter wymiany handlowej Polski z zagranicą po 1990 roku	132
Hanna Godlewska-Majkowska, Agnieszka Komor , Uwarunkowania konkurencyjności przedsiębiorstw sektora motoryzacyjnego w Polsce i w Europie	142
Marcin Gospodarowicz , Sektor mikroprzedsiębiorstw w Polsce i jego wsparcie ze środków UE w latach 2007-2011	152
Marianna Greta, Ewa Tomczak-Woźniak , Polski sektor rolny a cyfryzacja – przykład i bariery realizacji projektu wdrażającego technologie informatyczne	165

Sylwia Guzdek , Znaczenie instytucji otoczenia biznesu dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2007-2012	176
Barbara Hadryjańska , Umacnianie przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw na przykładzie sektora rolno-spożywczego	190
Sławomira Hajduk , Instrumenty ekonomiczne zarządzania przestrzenią na poziomie lokalnym	201
Mariusz Hamulczuk , Asymetria w transmisji cen w łańcuchu żywnościowym. Przykład cen drobiu w Polsce.....	212
Tomasz Holecki, Joanna Woźniak-Holecka, Agata Bocionek , Finansowanie świadczeń opieki zdrowotnej osobom nieubezpieczonym na podstawie decyzji organu wykonawczego samorządu terytorialnego	224
Grażyna Karmowska , Zróżnicowanie rozwoju powiatów województwa zachodniopomorskiego.....	233
Wojciech Kisiała, Bartosz Stępiński , Analiza zróżnicowania przestrzennego absorpcji funduszy Unii Europejskiej przez samorządy terytorialne w Polsce.....	247
Joanna Kizielewicz , Polityka gospodarcza rządu i Unii Europejskiej wobec regionów nadmorskich i jej wpływ na rozwój turystyki morskiej w Polsce	257
Ewa Kołoszycz , Dochody typowych gospodarstw mlecznych w UE w 2011 roku	270
Sylwester Kozak , Efektywność zakładów ubezpieczeń na życie w Polsce w latach 2002-2011. Czy wielkość i własność zagraniczna zakładów mają znaczenie?.....	280
Mariusz Kudelko , Ocena zasadności budowy elektrowni systemowych wykorzystujących nowe złoża węgla brunatnego	292
Anetta Kuna-Marszałek , Strategie ekologiczne przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych.....	305
Piotr Laskowski , Specjalne strefy ekonomiczne jako czynnik rozwoju regionalnego na przykładzie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST- PARK”	317
Wojciech Leoński , Zewnętrzne bariery rozwoju przedsiębiorczości w Polsce..	330
Edyta Łyżwa, Olga Braziewicz-Kumor , Współpraca przedsiębiorstw przemysłowych z innymi uczestnikami rynku w zakresie działalności innowacyjnej.....	341
Agnieszka Malkowska , Strategia rozwoju Euroregionu Pomerania a budowa konkurencyjnego regionu przygranicznego.....	353
Arkadiusz Malkowski , Wschodnia granica Polski. Od peryferii i izolacji do współdziałania	363
Grażyna Mańczak , Ocena polityki proeksportowej w Polsce	373
Antoni Mickiewicz, Bartosz Mickiewicz , Analiza nakładów pracy w gospodarstwach rolnych w 2010 roku w porównaniu do 2002 roku	384

Dominika Mierzwa , Zastosowanie modelu multiplikacyjnej analizy dyskryminacji w ocenie spółdzielczych przedsiębiorstw mleczarskich.....	396
Andrzej Miszczuk , Nowe podejście do regionalnego planowania strategicznego (na przykładzie województwa podkarpackiego).....	408
Zbigniew Mongiało, Michał Świtlyk , Analiza współczynników efektywności uczelni publicznych.....	420
Anna Oleńczuk-Paszal, Monika Śpiewak-Szyjka , Gospodarowanie wojewódzkim zasobem nieruchomości a dochody województwa	431
Piotr Podsiadło , Zagadnienie pomocy publicznej dla przedsiębiorstw w sektorze rybołówstwa.....	442
Halina Powęska , Cel przekraczania granicy uczestników handlu przygranicznego a struktura towarowa transgranicznych zakupów na pograniczu polsko-ukraińskim	454
Zdzisław W. Puślecki , Nowe zjawiska we Wspólnej Polityce Rolnej Unii Europejskiej w warunkach perspektywy budżetowej na lata 2014-2020 ...	465
Bogusława Puzio-Waślawik , Samozatrudnienie w okresie spowolnienia gospodarczego w Polsce	477
Małgorzata Raczkowska , Spółdzielczość socjalna w Polsce	489
Joanna Rogalska , Świętokrzyskie jednostki samorządu terytorialnego jako beneficjenci polityki regionalnej.....	502
Iga Rudawska , Sieć jako pośrednia forma koordynacji gospodarczej na przykładzie zintegrowanej opieki zdrowotnej	513
Robert Rusielik , Determinanty efektywności technicznej produkcji żywca wołowego w Europie i na świecie w roku 2011	522
Karolina Sienkiewicz , Karta Praw Studenta a sytuacja absolwentów szkół wyższych na rynku pracy.....	534
Agnieszka Skoczyła-Tworek , Audyt jako narzędzie optymalizacji zarządzania przedsiębiorstwem w dobie kryzysu ekonomicznego	546
Katarzyna Skorupińska , Niezwiązkowe formy reprezentacji pracowników w polskim systemie stosunków przemysłowych	557
Agnieszka Słomka-Gołębiowska , Determinanty niezależności komitetu wynagrodzeń w bankach w Polsce	569
Jerzy Sokołowski , Optymalizacja wyboru oferty turystycznej przez klienta przy wykorzystaniu portalu internetowego holidaycheck	581
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałazka , Ocena stopnia wykorzystania pomocy publicznej przez przedsiębiorstwa województwa lubelskiego na podstawie wyników badań ankietowych	590
Marcin Stępień , Elementy zasad podatkowych w aspekcie polskiego systemu podatkowego.....	602
Maciej Szczepankiewicz , Potencjał innowacyjny polskich parlamentarzystów.....	612

Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman , Rola funduszy unijnych w finansowaniu zrównoważonego rozwoju na przykładzie gmin województwa łódzkiego	623
Arkadiusz Świadek, Katarzyna Szopik-Depczyńska , Aktywność innowacyjna a wielkość przedsiębiorstw w systemie przemysłowym małopolski	633
Dariusz Urban , Gospodarka polska jako miejsce inwestycji z perspektywy wybranych państwowych funduszy majątkowych – przyczynek do badań empirycznych.....	644
Piotr Urbanek , Polityka wynagradzania kadry kierowniczej w polskich bankach publicznych na przykładzie spółek indeksu WIG20	654
Adam Wasilewski , Użytki rolne a rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej w Polsce	667
Anetta Waśniewska , Aktywność społeczna i ekonomiczna stowarzyszeń i fundacji – wybrane zagadnienia na podstawie przeprowadzonych badań	678
Marek Wigier , Sytuacja ekonomiczna przetwórstwa spożywczego w Polsce w okresie członkostwa w UE – stan i perspektywy.....	688
Edward Wiśniewski , Efekty skali w funkcjonowaniu jednostek samorządu terytorialnego na przykładzie gmin województwa zachodniopomorskiego	700
Urszula Zagóra-Jonszta , Ruch spółdzielczy i działalność Franciszka Stefczyka	710
Katarzyna Żak , Diagnoza poziomu innowacyjności polskiej gospodarki.....	721

Summaries

Franciszek Adamczuk , Usage of traditional and regional products in the region's promotion.....	24
Ewa Badzińska , Prospects and barriers to the development of <i>spin-off</i> companies in Poland	34
Agnieszka Baer-Nawrocka, Arkadiusz Sadowski , Political and structural factors affecting the changes in the distribution of pig production in the European Union countries	44
Agnieszka Barczak , The use of the linear programming method to assess the production process of groups of farms of some chosen agricultural types.	55
Wioletta Bieńkowska-Gołasa , Distance of rural communities in Mazovian Voivodeship from the main economic centres and their level of entrepreneurship	64
Alicja Bonarska-Treit , Tourism as a chance for local development.....	76
Agnieszka Borowska , The use of funds under National Programmes for the Support of Apiculture in Poland	91
Anna Czech , Polish energy security and renewable energy sources	99

Malgorzata Dolata , Competitive position of East Poland rural areas from the point of view of economic infrastructure equipment.....	108
Monika Fabiańska , Selected factors of the regional capital determining investment decisions of the companies from the textile and clothing sector from Łódź Voivodeship.....	120
Mateusz Folwarski , Remuneration of executive directors of board of directors of the biggest American banks before and after the financial crisis	131
Malgorzata Fronczek , Character of the Polish foreign trade after 1990	141
Hanna Godlewska-Majkowska, Agnieszka Komor , Conditioning of automotive sector enterprises competitiveness in Poland and in Europe.....	151
Marcin Gospodarowicz , Microenterprises in Poland and their support from EU funds in the years 2007-2011.....	164
Marianna Greta, Ewa Tomczak-Woźniak , Polish agriculture sector vs. digitization – example and barriers of the computer technologies implementing project realization	175
Sylwia Guzdek , The importance of business environment for small and medium-sized enterprises in 2007-2012.....	189
Barbara Hadryjańska , Strengthening the competitive advantage of companies on the example of the agri-food sector.....	200
Sławomira Hajduk , Economic instruments of space management on the local level.....	211
Mariusz Hamulczuk , Asymmetric price transmission along the food chain. Example of poultry prices in Poland	223
Tomasz Holecki, Joanna Woźniak-Holecka, Agata Bocionek , Financing health care services for uninsured individuals under a decision of the executive body of the local government.....	232
Grażyna Karmowska , Differences in the development of poviats of West Pomeranian Voivodeship	246
Wojciech Kisiał, Bartosz Stępiński , Spatial differences in the absorption of EU funds by the regional and local governments in Poland.....	256
Joanna Kizielewicz , Economic policy of the government and the European Union towards coastal regions and its influence upon the development of maritime tourism in Poland	269
Ewa Kołoszycz , Income of typical dairy farms in the European Union in 2011.....	279
Sylwester Kozak , Efficiency of life insurance companies in Poland in the years 2002-2011. Do size and foreign ownership matter?.....	291
Mariusz Kudelko , Assessment of building of power plants using new lignite deposits – a systems approach.....	304
Anetta Kuna-Marszałek , Environmental strategies of enterprises on the international markets	316

Piotr Laskowski , Special economic zones as a factor of regional development based on Wałbrzych Special Economic Zone “INVEST-PARK”.	329
Wojciech Leoński , External barriers to the development of entrepreneurship in Poland	340
Edyta Łyżwa, Olga Braziewicz-Kumor , Cooperation of industrial enterprises with other market participants in terms of innovative activity.....	352
Agnieszka Malkowska , Strategy for the development of Pomerania Euro-region and building of competitive border region	362
Arkadiusz Malkowski , The eastern border of Poland from outskirts and isolation to co-operation	372
Grażyna Mańczak , Pro-export policy assessment in Poland.....	383
Antoni Mickiewicz, Bartosz Mickiewicz , Analysis of labour output in agricultural farms in 2010 in comparison to 2002.....	395
Dominika Mierzwa , Application of multiplication analysis of discrimination to the evaluation of cooperative dairy companies	407
Andrzej Miszczuk , New approach the regional strategic planning (as an example of Podkarpackie Voivodeship)	419
Zbigniew Mongiało, Michał Świtłyk , Analysis of efficiency coefficients of public universities	430
Anna Oleńczuk-Paszal, Monika Śpiewak-Szyjka , Voivodeship real estate management vs. voivodeship revenue	441
Piotr Podsiadło , State aid for fishing industry companies.....	453
Halina Powęska , The purpose of crossing the border by cross-border traders and the commodity structure of cross-border purchasing in the Polish-Ukrainian border region.....	464
Zdzisław W. Puślecki , New phenomena in the Common Agricultural Policy of the European Union in the conditions of a budgetary perspective for the years 2014-2020.....	476
Bogusława Puzio-Waślawik , Self-employment during the economic slowdown in Poland	488
Małgorzata Raczkowska , Social cooperative movement in Poland.....	501
Joanna Rogalska , Świętokrzyskie local government units as beneficiaries of regional policy	512
Iga Rudawska , Network as an intermediate form of economic coordination on the example of integrated healthcare	521
Robert Rusielik , Determinants of technical efficiency of beef production in Europe and in the world in 2011.....	533
Karolina Sienkiewicz , Consequences of signing Student’s Law Card for university graduates	545
Agnieszka Skoczyła-Tworek , Audit as a tool for optimization of company management in the current economic crisis.....	556

Katarzyna Skorupińska , Non-trade union forms of employee representation in the Polish system of industrial relations	568
Agnieszka Słomka-Gołębiowska , Determinants of compensation committee independence in banks in Poland.....	580
Jerzy Sokółowski , Optimization of tourist offer selection by using Internet portal HolidayCheck.....	589
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałazka , Assessment of the use of public assistance by companies in Lublin Voivodeship based on survey results	601
Marcin Stępień , Elements of tax rules in the context of the Polish tax system	611
Maciej Szczepankiewicz , Polish parliamentarians' innovation potential.....	622
Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman , The role of EU funds in the financing of sustainable development on the example of Łódź Voivodeship municipalities	632
Arkadiusz Świadek, Katarzyna Szopik-Depczyńska , The impact of enterprises' size on regional innovation systems – Małopolskie case	643
Dariusz Urban , Polish economy as a place of investment from the perspective of selected sovereign wealth funds – a contribution to the empirical analyses.....	653
Piotr Urbanek , Executive remuneration policy in the Polish public banks on the example of WIG20 companies.....	666
Adam Wasilewski , Arable land and the development of non-agricultural economic activity in Poland.....	677
Anetta Waśniewska , Social and economic activity of associations and foundations – selected problems based on research.....	687
Marek Wigier , Food processing in Poland in the times of EU membership – condition and perspective	699
Edward Wiśniewski , Economies of scale in the operation of local government units on the example of communities of Western Pomerania.....	709
Urszula Zagóra-Jonszta , Cooperative movement and activities of Franciszek Stefczyk	720
Katarzyna Żak , Diagnosis of the innovation level of Polish economy	732

Małgorzata Raczkowska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

SPÓŁDZIELCZOŚĆ SOCJALNA W POLSCE

Streszczenie: W artykule przedstawiono charakterystykę jednego z podmiotów ekonomii społecznej – spółdzielni socjalnych. W pierwszej części zaprezentowano zakresy definicyjne i współzależność pojęć ekonomia społeczna, przedsiębiorstwo społeczne, spółdzielnia socjalna. Następnie przedstawiono ramy prawne określające warunki funkcjonowania spółdzielni socjalnych w Polsce. W kolejnej części artykułu przeanalizowano miejsce spółdzielni socjalnych w polityce zatrudnienia w Polsce.

Słowa kluczowe: bezrobocie, wykluczenie społeczne, spółdzielczość.

1. Wstęp

Zwiększająca się skala wykluczenia, marginalności oraz ekskluzji społecznej powoduje, iż część społeczeństwa polskiego nie korzysta z formalnych praw dostępu do instytucji społecznych, takich jak: instytucje pracy, edukacja, kultura, rekreacja oraz zabezpieczenie społeczne. Konsekwencją tych procesów jest postępujące rozwarstwienie ekonomiczne i wzrost dezintegracji społecznej.

Wychodząc naprzeciw tym problemom, ekonomia społeczna formułuje działania umożliwiające oraz ułatwiające powrót ekskludowanym/marginalizowanym na rynek pracy. Praca, czy też szerzej – aktywność zawodowa, uznawana jest bowiem za najbardziej efektywny instrument przeciwdziałania skutkom wykluczenia społecznego.

Celem artykułu jest przedstawienie istoty oraz analiza działalności jednego z funkcjonujących podmiotów ekonomii społecznej w Polsce – spółdzielni socjalnych. Do realizacji tak postawionego zadania badawczego wykorzystano literaturę przedmiotu oraz wtórne dane statystyczne. W niniejszym opracowaniu zastosowano metodę porównawczą, posiłkując się metodą opisową i formą tabelaryczną.

2. Ekonomia społeczna, przedsiębiorstwo społeczne, spółdzielnia socjalna – zakresy definicyjne i współzależność pojęć

W literaturze przedmiotu brak jest jednej wszechstronnej definicji ekonomii społecznej. W polskiej literaturze funkcjonują dwa zbliżone terminy: „ekonomia społeczna” i „gospodarka społeczna”, jako odpowiedniki *social economy* (ang.) i *l'economie sociale* (fr.). Ekonomia społeczna jest definiowana zarówno jako sektor (wymiar instytucjonalno-prawny) oraz jako metoda działania (polegająca na osiągnięciu celów społecznych metodami gospodarczymi).

Definicja ekonomii społecznej, na którą najczęściej powołują się badacze problemu, została sformułowana przez sieć badawczą EMES (European Research Network). Definicja ta jednak nie określa bezpośrednio, czym jest ekonomia społeczna, a jedynie opisuje ją za pomocą instytucji stanowiących rdzeń tego środowiska – tzw. przedsiębiorstwa społeczne, będące wzorcowym przedsięwzięciem ekonomii społecznej. Według niej „przedsiębiorstwo społeczne to działalność o celach głównie społecznych, której zyski w założeniu są reinwestowane w jej cele lub we wspólnotę, a nie w celu maksymalizacji zysku lub zwiększenia dochodu udziałowców czy też właścicieli”¹.

Zgodnie z definicją J. Hausnera przez ekonomię społeczną rozumie się „sektor gospodarki, w którym organizacje są zorientowane na społeczną użyteczność, a wypracowana przez nie nadwyżka służy realizacji celu społecznego”². Z kolei T. Kazimierzak, M. Rymsha uznają ekonomię społeczną za „narzędzie mobilizacji ekonomicznej i społecznej zaniedbanych społeczności lokalnych (czy też obszarów) oraz jako formułę zwiększania uczestnictwa ich członków (mieszkańców) w wymianie gospodarczej i życiu publicznym”³.

Według A. Fowlera ekonomia społeczna opiera się na zasadach kluczowych dla społeczeństwa obywatelskiego, to znaczy: „aktywnym, autonomicznym, upodmiotowionym obywatelstwie, a także alternatywnych prawnych/instytucjonalnych i opartych na wartościach kombinacjach stowarzyszeń”⁴.

Kluczowym ogniwem ekonomii społecznej są przedsiębiorstwa społeczne. Ich funkcją jest nie tylko wytwarzanie określonych dóbr i usług, ale również mobilizacja szeroko rozumianego kapitału społecznego oraz poszerzanie rynku przez włączanie do uczestnictwa w nim osób dotychczas wykluczonych. Podstawowym identyfikator

¹ P. Klimek, J. Piekutowski, A. Sobolewski, *Ekonomia społeczna w kreowaniu polityki lokalnej gmin i powiatów*, Zachodniopomorska Biblioteka Ekonomii Społecznej, Szczecin 2009.

² J. Hausner, *Ekonomia społeczna jako kategoria rozwoju*, [w:] J. Hausner (red.), *Ekonomia społeczna a rozwój*, Małopolska Szkoła Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2007, s.14.

³ T. Kazimierzak, M. Rymsha, *Kapitał społeczny. Ekonomia społeczna*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2007, s. 11.

⁴ A. Fowler, *Social economy in the South: a Civil society perspective*, 2001, s. 9. [w:] <http://www.intrac.org/data/files/resources/203/Social-Economy-in-the-South-A-Civil-Society-Perspective.pdf>

rem podmiotów ekonomii społecznej jest podejmowanie przez nich działań ekonomicznych zorientowanych na zaspokojenie potrzeb osób je tworzących, a nie na podział zysku. Wypracowane zyski inwestowane są ponownie w rozwój zasobów ludzkich i rozwój wspólnoty.

W literaturze przedmiotu, podobnie jak w przypadku definicji ekonomii społecznej, można znaleźć wiele różnych definicji przedsiębiorstwa społecznego. Większość z nich wskazuje, że przedsiębiorstwa społeczne bazują przede wszystkim na kapitale społecznym. Kapitał społeczny to więzi zaufania, lojalności i solidarności, znajdujące wyraz w samoorganizowaniu się i samorządności, głównie w ramach dobrowolnych stowarzyszeń.

J. Defourny określa przedsiębiorstwo społeczne jako: „działalność gospodarczą, która wyznacza sobie cele ściśle społeczne i która inwestuje ponownie nadwyżki zależnie od tych celów w działalność lub we wspólnotę, zamiast kierować się potrzebą osiągnięcia maksymalnego zysku na rzecz akcjonariuszy lub właścicieli”⁵. Z kolei J. Pearce definiuje przedsiębiorstwa społeczne: „jako ogólne określenie wszystkich podmiotów gospodarczych, które mają społeczny cel, nie są zorientowane na tworzenie i dystrybucję kapitału oraz mają demokratyczną, wymierną i opartą na wspólnym zarządzaniu strukturę”⁶. Inna definicja określa przedsiębiorstwo społeczne „jako część wspólną wszystkich trzech sektorów ze względu na to, że działa ono na rzecz dobra publicznego, często w sferze usług publicznych, z silnym poczuciem misji społecznej, ale stosując zasady myślenia biznesowego”⁷. Przedsiębiorstwo społeczne może być zdefiniowane również jako prywatna, autonomiczna organizacja dostarczająca dobra na rzecz społeczności, której założycielem jest grupa osób, a zakres jej korzyści materialnych podlega ograniczeniom.

Istnieje dość szeroki katalog podmiotów, które możemy nazwać przedsiębiorstwami społecznymi. Działalność każdego z nich regulowana jest innymi przepisami prawa. W Polsce można wyróżnić cztery typy przedsiębiorstw społecznych⁸:

1. Instytucje „starej ekonomii społecznej” – spółdzielnie: mieszkaniowe, pracy, rolnicze oraz spółdzielcze banki i kasy oszczędnościowo-kredytowe.
2. Instytucje III sektora – fundacje i stowarzyszenia.
3. „Nowe instytucje ekonomii społecznej” – spółdzielnie socjalne, zakłady aktywności zawodowej, centra integracji społecznej oraz kluby integracji społecznej, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, warsztaty terapii zajęciowej.

⁵ J. Defourny, *Przedsiębiorstwo społeczne w poszerzonej Europie: koncepcja i rzeczywistość*, [w:] „Ekonomia Społeczna”, Związek Lustracyjny Spółdzielni Pracy, Ministerstwo Polityki Społecznej, Warszawa 2005, s. 51.

⁶ J. Pearce, *Social Enterprise in Anytown*, Calouste Gulbenkian Foundation, London 2003, s. 190.

⁷ D. Goźdz, *Wyjaśnienie podstawowych pojęć z dziedziny ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej*, [w:] *Budowanie kompetencji dla przedsiębiorczości społecznej: sylabusy do szkoleń*, red. D. Kwiecińska, A. Pacut, Małopolska Szkoła Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego, Kraków 2008, s. 205.

⁸ <http://www.fres.org.pl/node/11> (data pobrania: 13.03.2013).

4. Instytucje hybrydowe – przedsięwzięcia ekonomii społecznej, których w ogóle nie można wyodrębnić w kategoriach podmiotowych. Do tej grupy można zaliczyć przedsięwzięcia, które mogą działać w formie różnego rodzaju partnerstw lub charakter ich działalności realizuje cele społeczne. Takie przedsięwzięcia mogą funkcjonować zarówno w formie wyodrębnionych podmiotów prawnych (np. związków stowarzyszeń czy spółdzielni osób prawnych) lub w oparciu o sformalizowane porozumienia.

Spółdzielnia, jako jeden z podmiotów ekonomii społecznej, jest autonomicznym stowarzyszeniem osób, które dobrowolnie się łączą w celu zaspokojenia swoich potrzeb i aspiracji ekonomicznych, społecznych i kulturalnych poprzez prowadzenie przedsiębiorstwa, które jest ich wspólną własnością i pozostaje pod ich demokratyczną kontrolą. Spółdzielnie opierają się na zasadach samopomocy, wspólnej odpowiedzialności, demokracji, równoprawności, równości i solidarności. Zgodnie z tradycją założycieli tego ruchu spółdzielcy wyznają etyczne zasady uczciwości, otwartości, odpowiedzialności społecznej i troski o innych⁹.

Powyższa definicja stosuje się do wszystkich typów spółdzielni, w tym również do spółdzielni socjalnych. Spółdzielnie socjalne opierają się więc na fundamencie zgodnym z głównymi zasadami tradycyjnego ruchu spółdzielczego.

3. Ramy prawne określające warunki funkcjonowania spółdzielni socjalnych w Polsce

Uchwalenie ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (DzU nr 122 z 14 lipca 2003 r., poz. 1143), gdzie zdefiniowano pojęcie wykluczenia społecznego (art. 1), reintegracji społecznej (art. 2 ust. 4) oraz możliwość powołania centrów integracji społecznej, w których jednym z zadań było wspieranie działalności spółdzielczej, należy uznać za początki tworzenia ram instytucjonalnych dla spółdzielczości socjalnej. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, nowelizująca ustawę z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (DzU 2003, nr 188, poz. 1848), wprowadziła pojęcie spółdzielni socjalnej do porządku prawnego¹⁰.

Podstawowym aktem prawnym regulującym działanie spółdzielni socjalnych w Polsce jest ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (DzU nr 94, poz. 651 z późn. zm.). Wśród innych aktów prawnych odnoszących się do spółdzielni socjalnych należy wskazać przede wszystkim na:

1) ustawę z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (DzU nr 123, poz. 776) tekst jednolity z dnia 18 stycznia 2008 r. (DzU nr 14, poz. 92);

⁹ http://www.ncba.coop/abcoop_ab_values.cfm (data pobrania: 12.03.2013).

¹⁰ A. Sobol, *Spoleczne aspekty działalności spółdzielni socjalnych*, Ogólnopolski Związek Re wizyjny Spółdzielni Socjalnych, Krajowa Rada Spółdzielcza, Warszawa 2009, s. 11.

2) ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (DzU 2003, nr 96, poz. 873);

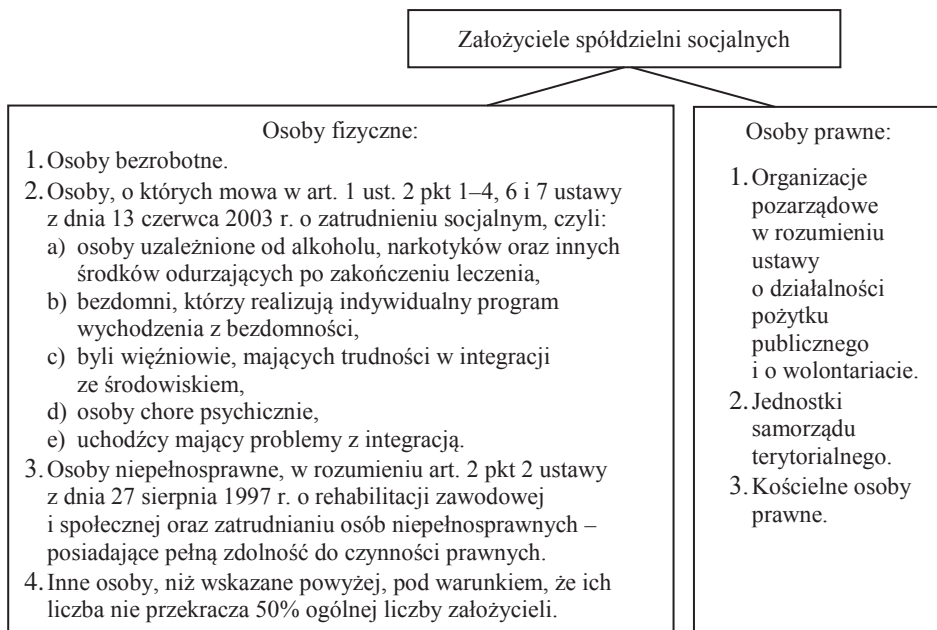
3) ustawę z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (DzU 2004, nr 173, poz. 1807);

4) rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie określenia wzorów zaświadczeń dołączanych do wniosku o wpis spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego z dnia 3 sierpnia 2007 r. (DzU nr 149, poz. 1051);

5) rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie szczególnych warunków i trybu dokonywania refundacji ze środków Funduszu Pracy kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego, przyznawania bezrobotnemu środków na podjęcie działalności gospodarczej oraz form zabezpieczenia zwrotu otrzymanych środków z dnia 21 listopada 2005 r. (DzU nr 236, poz. 2002).

Ustawa o spółdzielniach socjalnych ściśle określa zasady prowadzenia działalności, łączenia oraz likwidacji spółdzielni socjalnej.

Spółdzielnia socjalna może być założona przez osoby należące do ściśle określonych w ustawie o spółdzielniach socjalnych grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym (rys. 1).

Rys. 1. Założyciele spółdzielni socjalnych w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (DzU 2006, nr 94, poz. 651 z późn. zm.).

Jeżeli założycielami spółdzielni socjalnej są osoby fizyczne, ich liczba nie może być mniejsza niż 5, a jeżeli założycielami są osoby prawne, liczba ta nie może być mniejsza niż 2. Spółdzielnia socjalna liczy nie mniej niż 5 członków i nie więcej niż 50¹¹.

Po założeniu spółdzielni socjalnej osoby prawne zobowiązane są do zatrudnienia co najmniej 5 osób fizycznych spośród tych wymienionych w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, w terminie 6 miesięcy od dnia wpisu spółdzielni socjalnej do Krajowego Rejestru Sądowego (KRS).

Przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków¹². Spółdzielnia socjalna może prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków oraz ich środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (DzU nr 96, poz. 873).

4. Miejsce ekonomii społecznej w polityce zatrudnienia

Problematyka ekonomii społecznej (przedsiębiorczości społecznej) w Polsce zaczyna coraz powszechniej znajdować swoje miejsce w polityce zatrudnienia. Od lat instytucje państwowe oraz coraz częściej sektor pozarządowy pomagają osobom mającym problemy zarówno na rynku pracy, jak i w obszarze życia społecznego. Interwencja na rynku pracy kierowana jest zarówno do tych osób, które permanentnie potrzebują pomocy, jak również do zupełnie nowych grup społecznych, dotkniętych negatywnymi zjawiskami społecznymi. Aktualny model polskiej polityki społecznej polega nie tylko na udzielaniu pomocy osobom potrzebującym wsparcia w znalezieniu jakiegokolwiek zatrudnienia, czy też zapewnianiu tym osobom podstawowych świadczeń z pomocy społecznej. Koncentruje się on raczej na pracy z klientem pomocy społecznej, a więc bardzo często z osobą wykluczoną społecznie. Wsparcie to polega przede wszystkim na realizacji różnego typu działań aktywizujących społecznie, a także działań integrujących osobę wykluczoną ze społecznością lokalną i jej najbliższym otoczeniem.

Ideą spółdzielni socjalnej jest tworzenie instytucjonalnych udogodnień i przywilejów prowadzonej działalności gospodarczej, aby aktywnie wesprzeć osoby mające szczególnie trudności w odnalezieniu się w społecznej rzeczywistości.

W Polsce idea wspierania spółdzielczości socjalnej oparta jest na dwóch głównych filarach. Pierwszy to ustawowe formy wsparcia spółdzielni socjalnych, wśród

¹¹ Artykuł 5 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych. Wyjątkiem od tej reguły są spółdzielnie socjalne powstałe w wyniku przekształcenia się spółdzielni inwalidów lub spółdzielni niewidomych, które mogą liczyć więcej niż 50 członków.

¹² Artykuł 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (DzU nr 94, poz. 651 z późn. zm.).

Tabela 1. Formy wsparcia spółdzielni socjalnych w Polsce

Rodzaj wsparcia			
Wsparcie ze strony państwa		Wsparcie ze środków unijnych (lata 2007-2013)	
Przykład wsparcia	Opis	Przykład wsparcia	Opis
1	2	3	4
Jednorazowa dotacja na utworzenie spółdzielni socjalnej z Funduszu Pracy	<p>O środki z Funduszu Pracy na podjęcie działalności gospodarczej na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych, zwanych dalej środkami, mogą ubiegać się osoby zakładające spółdzielnię socjalną oraz osoby przystępujące do istniejącej spółdzielni socjalnej posiadające status osoby bezrobotnej oraz absolwenci centrum integracji społecznej (CIS) i klubów integracji społecznej (KIS) (art. 46 ust. 1 pkt 2 ustawy).</p> <p>Maksymalna kwota przyznanych środków, gdy działalność jest podejmowana na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych w rozumieniu przepisów prawa spółdzielczego, nie może ona przekraczać 4-krotnego przeciętnego wynagrodzenia na jednego członka założyciela spółdzielni oraz 3-krotnego przeciętnego wynagrodzenia na jednego członka przystępującego do spółdzielni socjalnej po jej założeniu.</p>	Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL)	<p>Spółdzielnie socjalne mogą skorzystać ze środków strukturalnych w ramach PO KL z:</p> <p>1) Priorytetu VI „Rynek pracy otwarty dla wszystkich”,</p> <ul style="list-style-type: none"> • z Działania 6.1 Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie, • Podziałania 6.1.1 zatrudnienie na regionalnym rynku pracy, gdzie finansowane będą projekty skierowane m.in. do osób pozostających bez zatrudnienia, • Działania 6.2 Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia, którego celem jest promocja i wspieranie inicjatyw i rozwiązań zmierzających do tworzenia nowych miejsc pracy oraz budowa postaw kreatywnych wśród początkujących przedsiębiorców. <p>2) Priorytetu VII „Promocja integracji społecznej” z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Działania 7.1 Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji Podziałania 7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej, przewiduje wsparcie tworzenia spółdzielni socjalnych poprzez wykorzystanie w realizacji projektów systemowych ośrodków pomocy społecznej, • Działania 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej, Poddziałania 7.2.1 aktywizacja zagrożonych wykluczeniem społecznym, gdzie finansowane będą projekty, które obejmują m.in. wsparcie dla tworzenia i działalności podmiotów integracji społecznej.

Tabela 1, cd.

1	2	3	4
Pomoc na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)	Osoby niepełnosprawne, zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy jako osoby bezrobotne albo poszukujące pracy, mogą otrzymać ze środków PFRON pomoc na wniesienie wkładu do istniejącej już spółdzielni socjalnej w wysokości określonej w umowie zawartej ze starostą, nie więcej jednak niż 15-krotność przeciętnego wynagrodzenia.	Program Operacyjny Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (PO FIO)	Podmioty ekonomii społecznej mogą otrzymać dofinansowanie z PO FIO w ramach dwóch priorytetów: 1) Priorytet II Sprawne organizacje pozarządowe w dobrym państwie, gdzie realizowane projekty powinny przyczyniać się do wzmocnienia potencjału ludzkiego i instytucjonalnego realizujących je organizacji. Obszarami wsparcia w ramach tego priorytetu są: rozwój potencjału organizacji pozarządowych –działania nakierowane na wyrównywanie szans organizacji słabo rozwiniętych infrastrukturalnie przez pomoc w formie szkoleniowej, informacyjnej, konsultacyjnej i doradczej oraz wolontariat w organizacjach pozarządowych. 2) Priorytet IV Rozwój przedsiębiorczości społecznej, gdzie realizowane projekty powinny promować idee łączenia aktywności zawodowej z aktywnością społeczną. Obszary wsparcia: przedsiębiorczość społeczna i upowszechnianie partnerstwa trójsektorowego, szkoleniowo-doradcze wsparcie rozwoju różnych form przedsiębiorczości społecznej inicjowanej przez organizacje pozarządowe, promowanie i upowszechnianie idei przedsiębiorczości społecznej oraz dobrych praktyk w tym obszarze oraz wolontariat pracowniczy, rozumiany jako formy bezinteresownej i nieodpłatnej aktywności społeczno-zawodowej pracowników realizowane w oparciu o koncepcje społecznej odpowiedzialności biznesu we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
Wsparcie realizowane przez Ośrodki Wspierania Spółdzielczości Socjalnej	Ośrodek Wsparcia Spółdzielczości Socjalnej jest instrumentem finansowanym ze środków Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, powstałym w ramach programu pt.: ”Wspieranie rozwoju spółdzielczości socjalnej”, którego celem jest wzmocnienie procesu tworzenia i funkcjonowania spółdzielni socjalnych. Celem działalności OWSS jest wspieranie grup inicjatywnych w zakładaniu spółdzielni socjalnych oraz wspieranie działalności już istniejących spółdzielni socjalnych. Ośrodki Wsparcia Spółdzielczości Socjalnej świadczą poradnictwo prawne oraz usługi doradcze w zakresie obsługi księgowej, a ponadto udzielają wsparcia finansowego: przyznają granty, jednak przede wszystkim udzielają pożyczek.		

Zwolnienia podatkowe	Spółdzielnia socjalna może skorzystać ze zwolnienia z podatku od osób prywatnych. Zwolnienie obejmuje część nadwyżki bilansowej, która została wydana przez spółdzielnię w danym roku podatkowym na działalność związaną z reintegracją społeczną i zawodową.		
Zatrudnienie wspierane	Spółdzielnie socjalne są zobowiązane do ponoszenia wszelkich kosztów związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa, w tym kosztów zatrudniania pracowników. Mogą jednak skorzystać z zatrudnienia wspieranego. Na podstawie umowy pomiędzy spółdzielnią socjalną a starostą może ona uzyskać kwartalną refundację składek płaconych na ubezpieczenie społeczne (emerytalne, rentowe i chorobowe) przez pierwsze 12 miesięcy zatrudniania pracownika. Refundacja ta pochodzi ze środków Funduszu Pracy i dotyczy wszystkich członków założycieli spółdzielni socjalnej.		
Zwolnienie z opłat sądowych	Spółdzielnie socjalne na mocy przepisów ustawy o zatrudnieniu socjalnym nie uiszczają opłaty sądowej od wniosku o wpis tej spółdzielni do Krajowego Rejestru Sądowego oraz opłaty za ogłoszenie wpisu w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.		

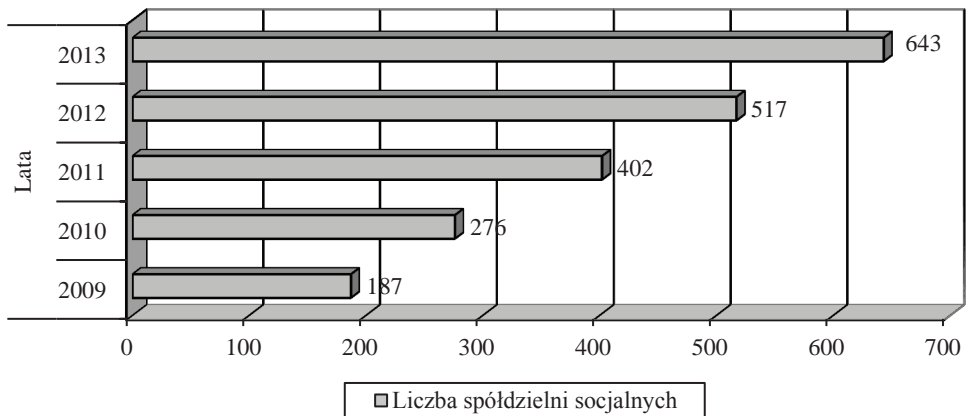
Źródło: opracowanie własne na podstawie: ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (DzU nr 94, poz. 651); ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (DzU 1997, nr 123 poz. 776); ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (DzU 2004, nr 99, poz. 1001 z późn. zm.); ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zatrudnieniu socjalnym (DzU 2003, nr 122, poz. 1143); www.efs.gov.pl/ (data pobrania: 12.03.2013), www.pozytek.gov.pl/FIO,379.html (data pobrania: 12.03.2013).

których należy wymienić m.in.: dotacje ze środków Funduszu Pracy, zwolnienia z opłat sądowych, refundację składek na ubezpieczenie społeczne, ulgi podatkowe. Drugi oparty jest na programach wsparcia pochodzących ze środków Unii Europejskiej (tab. 1).

W Polsce w 2010 r. na dotacje z Funduszu Pracy dla 187 osób chcących założyć spółdzielnię socjalną łącznie wydatkowano 2 135 900,00 zł¹³. W 2011 r. liczba osób bezrobotnych, która dostała wsparcie zmniejszyła się: dla 75 osób wydatkowano 819,6 tys. zł.

W całym 2010 r. wydatki z Funduszu Pracy na jednorazowe dotacje na utworzenie spółdzielni socjalnej występowały w województwach: lubelskim, łódzkim i opolskim. W 2011 r. nie odnotowano ww. wydatków w regionie lubuskim, łódzkim, podkarpackim, podlaskim oraz pomorskim. Najwyższą wartość dotacji 175,1 tys. zł odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim, w tym w Olsztynie – 79,9 tys. zł oraz w Lidzbarku Warmińskim – 60,0 tys. zł. Rekordowe wydatki odnotował Powiatowy Urząd Pracy w Bydgoszczy (woj. kujawsko-pomorskie) – 124,2 tys. zł.

W Polsce obserwowany jest systematyczny wzrost liczby zarejestrowanych spółdzielni socjalnych (tab. 2). Na koniec 2009 r. w Krajowym Rejestrze Sądowym zarejestrowanych było 187 spółdzielni socjalnych. W roku 2010 ich liczba zwiększyła się o 89, a z końcem 2011 r. o 126. W marcu 2013 r. liczba zarejestrowanych spółdzielni w KRS przekraczała 640 (stan na 22 marca 2013 r.).

Rys. 2. Liczba spółdzielni socjalnych w Polsce w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2010-2011 r.*, Warszawa, sierpień 2012 r., www.pozytek.gov.pl (data pobrania 09.02.2013).

¹³ *Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2010-2011 r.*, Warszawa, sierpień 2012 r., www.pozytek.gov.pl (data pobrania 09.02.2013).

W roku 2012 w ujęciu województw najwięcej spółdzielni socjalnych funkcjonowało w województwie wielkopolskim oraz mazowieckim, najmniej natomiast w województwie świętokrzyskim i podlaskim (tab. 2). W roku 2013 największą dynamikę wzrostu liczby spółdzielni socjalnych obserwujemy w regionie wielkopolskim, świętokrzyskim, łódzkim oraz podlaskim. Najmniej dynamicznie zwiększała się liczba spółdzielni socjalnych odpowiednio w województwach opolskim, śląskim oraz pomorskim.

Tabela 2. Liczba spółdzielni socjalnych w Polsce z podziałem na województwa w roku 2012

Województwo	Liczba spółdzielni w latach	
	2012	2013
Zachodniopomorskie	25	28
Pomorskie	23	27
Warmińsko-mazurskie	32	37
Podlaskie	10	21
Mazowieckie	53	62
Kujawsko-pomorskie	27	36
Wielkopolskie	64	78
Lubuskie	20	21
Dolnośląskie	42	46
Opolskie	12	14
Łódzkie	39	57
Śląskie	47	52
Świętokrzyskie	8	17
Małopolskie	46	55
Podkarpackie	41	51

Źródło: Katalog spółdzielni socjalnych: <http://ozrss.pl/archiwum/katalog.htm> (data pobrania: 13.03.2013).

W 2012 r. spółdzielnie socjalne w Polsce zajmowały się przede wszystkim świadczeniem usług, jedynie 14% produkcją¹⁴. Głównym obszarem działalności były usługi z zakresu dom i ogród (43%), np. porządki, utrzymanie i konserwacja terenów zielonych, odśnieżanie, pranie, serwis sprzętu RTV/AGD, usługi florystyczne, projektowanie domów i ogrodów. Kolejnym obszarem działalności było budownictwo (33,3%), np. usługi konserwatorskie, hydrauliczne, remontowe, malarskie, stolarskie, ślusarskie. Trzecim obszarem działalności była gastronomia – 27,9% spółdzielni zajmuje się prowadzeniem lokali gastronomicznych, organizacją przyjęć, cateringiem itp.

¹⁴ Informacja o funkcjonowaniu...

5. Podsumowanie

Uzyskane w pracy wyniki pozwalają na sformułowanie następujących wniosków:

1. Ekonomia społeczna ma w założeniu integrować grupy wykluczone lub zagrożone wykluczeniem poprzez szeroko rozumianą aktywność na rynku pracy. Działania z nią związane łączą dwa wymiary: gospodarczy i społeczny. Poszczególne podmioty ekonomii społecznej różnią się tym, na który z tych obszarów mocniej kładą nacisk. Spółdzielnie socjalne są przykładem takiego podmiotu, w przypadku którego kluczowa jest właśnie działalność gospodarcza.

2. Uchwalenie ustawy o spółdzielniach socjalnych jest jednym z elementów prowadzenia polityki społecznej przez rząd, mających na celu ograniczenie marginalizacji i wykluczenia społecznego, a jednocześnie osiągnięcie jak największego poziomu spójności i integracji społecznej.

3. Różne formy wsparcia spółdzielni socjalnych mają służyć przede wszystkim utrzymaniu i tworzeniu nowych miejsc pracy przez spółdzielnie oraz rozwojowi członków spółdzielni (w tym podnoszeniu kompetencji i poczucia ich własnej wartości).

Literatura

- Defourny J., *Przedsiębiorstwo społeczne w poszerzonej Europie: koncepcja i rzeczywistość*, [w:] „Ekonomia Społeczna”, Kraków 2004, Związek Lustracyjny Spółdzielni Pracy, Ministerstwo Polityki Społecznej, Warszawa 2005, s. 51.
- Fowler A., *Social economy in the South: a Civil society perspective*, 2001, s. 9, <http://www.intrac.org/data/files/resources/203/Social-Economy-in-the-South-A-Civil-Society-Perspective.pdf>.
- Goźdz D., *Wyjaśnienie podstawowych pojęć z dziedziny ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej*, [w:] *Budowanie kompetencji dla przedsiębiorczości społecznej: sylabusy do szkoleń*, red. D. Kwiecińska, A. Pacut, Małopolska Szkoła Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego, Kraków 2008.
- Hausner J., *Ekonomia społeczna jako kategoria rozwoju*, [w:] *Ekonomia społeczna a rozwój*, red. J. Hausner, Małopolska Szkoła Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2007.
- Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2010-2011 r.*, Warszawa, sierpień 2012, www.pozYTEK.gov.pl (data pobrania 09.02.2013).
- Katalog spółdzielni socjalnych*, <http://ozrss.pl/archiwum/katalog.htm> (data pobrania: 13.03.2013).
- Kazimierzczak T., Rymusza M., *Kapitał społeczny. Ekonomia społeczna*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2007.
- Klimek P., Piekutowski J., Sobolewski A., *Ekonomia społeczna w kreowaniu polityki lokalnej gmin i powiatów*, Zachodniopomorska Biblioteka Ekonomii Społecznej, Szczecin 2009.
- Pearce J., *Social Enterprise in Anytown*, Calouste Gulbenkian Foundation, London 2003.
- Sobol A., *Społeczne aspekty działalności spółdzielni socjalnych*, Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych, Krajowa Rada Spółdzielcza, Warszawa 2009.
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zatrudnieniu socjalnym (DzU 2003, nr 122, poz. 1143).

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (DzU 2004, nr 99, poz. 1001).

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (DzU 2003, nr 96, poz. 873).

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (DzU 2006, nr 94, poz. 651).

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (DzU 1997, nr 123, poz. 776).

www.efs.gov.pl/ (data pobrania: 12.03.2013).

www.fres.org.pl/node/11 (data pobrania: 13.03.2013).

www.ncba.coop/abcoop_ab_values.cfm (data pobrania: 12.03.2013).

www.pozytek.gov.pl/FIO,379.html (data pobrania: 12.03.2013).

SOCIAL COOPERATIVE MOVEMENT IN POLAND

Summary: This paper presents the characteristics of one of the actors of social economy i.e. social cooperatives. The first part presents basic concepts of social economy. Then it shows legal framework conditions for the functioning of social cooperatives in Poland. The next part of the article examines the place of social cooperatives in the employment policy in Poland.

Keywords: unemployment, social exclusion, cooperative movement.